

Yahşi Bey Sokağındaki (*Nizam*) Recaizâde Mahmud Ekrem Bey Yalısı, günümüzde Cemali Ailesine ait bulunmaktadır (1980).

(197)1 Mart 1847'de İstanbul'da doğan Recaizâde Mahmud Ekrem Bey, Encümen-i dâniş ve Meclis-i maarif-i umûmiye âzası, Takvimhâne Nazırı, bilgin **Recai Efendi**'nin oğludur. Bayezid Rüşdiyesi'nde, Mekteb-i İrfânî'de okudu. Harbiye İdadisi'ne girdi (1958). Sıhhi sebeplerden dolayı öğrenimini yarıda bıraktı. 1862'de Hâriciye mektûbi kalemine girerek **Âyetullah** ve **Nâmik Kemal** gibi, devrin genç yazarları ile tanıştı. 1866'de Vergi İdare-i Umumiyesi Kalemine, daha sonra Maliye Eshâmı Muhasebesinin Muhimme Odası'na girdi. 1868'de Şûrây-ı Devlet Muavinliğine, 4,5 yıl sonra da başmuavinliğine atandı. Nafia (1868) ve Tanzimat (1872) Dairelerinde görev aldı. Islâhat (1871), Umur-ı Zabtiye Komisyonları (1893) Başkâtipliklerini de yürüttü. 1877'de Şûrây-ı Devlet (*Danıştay*) Azalığına, bu sırada Şûrây-ı Devlet'ten Hey'et-i Âyan ve Meb'usân'a Komiser olarak nakledildi. 1878'de İskân-ı Muhâcirin işlerinin artması sebebiyle mevcut görevine ek olarak 17 nci Daire-i İntihabiye Muavinliğinde üç ay bulundu. Esas görevi-

Edip, şair, yazar, yönetici ve devlet adamı Rezaizâde Mahmud Ekrem Bey.

Rezaizâde Mahmud Ekrem Bey.

ne ek olarak Şûrây-ı Devlet Düstûr Encümeni-ne, Posta ve Telgraf İdaresinde kurulan komisyonunda görevlendirildi. Mekteb-i Mülkiye ve Mekteb-i Sultani'de (*Galatasaray*) edebiyat dersleri okuttu (1880-1887). 1881'de Şehremaneti ile Belediye Daireleri muvazenesinin tedkik ve tanzimi için kurulan Komisyon Başkanlığına, bir yıl sonra da göçmenlerin Hukukî sorunlarını çözümlenmek üzere Adliye, 1885'de bir tabiyet meselesinin görüşülmesi için Hariciye ve 1887'de ilkokulların çoğaltılması ve Yüksek Okulların programlarının ıslahı amacıyla Maarif Nezareti dairelerinde kurulan komisyon üyeliklerine, 1890'da Sinop hapishanesinin durumunu düzeltmek üzere İstanbul'da, tavsiye-i divan değişikliğinden meydana gelen mükerrer numaralı tahvilat hakkında tahkikat ve tetkikât icrası için Mes-kûkât İdaresinde kurulan Komisyonların Başkanlığına, İtalyanların Trablusgarb sakinlerine karşı alınacak önlemleri tespit etmek üzere oraya gönderilen Teftiş Heyeti üyeliğine, Reji İda-resindeki süi istimalerin ıslahı ve Divan-ı Umumiye ile Osmanlı Bankası İdareleri aleyhine iki İtalyalı tarafından ileri sürülen konulardan dola-yı gerekli araştırmayı yapmak üzere Maliye, Trablusgarb Vilâyetince alınarak önlemlerin ıslahını görüşmek üzere Şûrây-ı Devlet, 1892'de

kolera dolayısıyla yardım toplamak üzere Şehremaneti Dairelerine, bir yıl sonra İstanbul'a celbedilmiş olan Hacı Zeynel Efendi ile diğer şahıslar hakkında cereyan eden işlemlerin tahkiki için Dahiliye Müsteşarının Başkanlığında kurulan Komisyonların üyeliğine, Erzurum ve çevresinde meydana gelen kuraklıktan zarar görenlerin ihtiyaçlarını sağlamak amacıyla İstanbul'da kurulan Komisyon Başkanlığına, 1894'de meydana gelen deprem âfetine uğrayanlara yardım toplamak üzere Şehremaneti'nde kurulan Komisyonun üyeliğine getirildi. Şûrây-ı Devlet'in kurulmasından sonra Temyiz Mahkemesi (1 Şaban 1314/ 1896), Tanzimat Dairesi (13 Şevval 1314/1896) üyeliğine atandı. Ancak üstlendiği bütün bu görevler sırasında Saray tarafından sürekli kontrol edilmesi, Mahmud Ekrem Bey'i oldukça tedirgin etmekteydi. İstanbul'dan böyle uzaklaştırılması, onda Avrupa'ya kaçma fikrini doğurdu. Nitekim Trablusgarb'da bulunduğu sırada Malta'ya geçmişti. Ancak bunu zamanında haber alan II. Abdülhamid, Malta Konsolosu Nafilyan Efendi aracılığıyla onu İstanbul'a getirtmişti. Rezaizade Mahmud Ekrem, Avrupa'ya kaçma eğilimini, saraya «Hava Değişimi» olarak göstermişti. Bunun üzerine Padişah, Avrupa yolculuğunun kendisine yaramayacağını, onun için

kendisine en uygun yerin Büyükkada olduğunu belirtmiş ve bütün masraflarını hazineden karşılayarak yazarı Büyükkada'ya göndermişti. Mahmud Ekrem Bey, Ada'da iki yıl kalmış ve orada bir de ev almıştı. Ne yazık ki bu ev, oğlu Nijad'ın ölümünden (1 Eylül 1883) sonra yayınlanan «Nijad Ekrem» adlı kitabının yazıldığı yer olmuştu.

II. Meşrutiyet'in ilânından sonra Kâmil Paşa'nın Sadrazamlığı döneminde Efka-ı Hümâ-yun Nazırlığı'na getirildi (BOA, D.İ. 81; 9 Receb 1326/7 Ağustos 1908). Mahmud Ekrem Bey, Nazırlık görevinin değiştirilmesini istediğinden 22 Kasım 1908'da Maarif Nazırlığı'na nakledildiyse de bunda da isteksiz görüldü. Aynı Hey'et-i Âyân Azalığı'na atandı. (28 Kasım 1908). Bu görevde iken ölünce Küçüksu Mezarlığı'na oğlu Nijad'ın yanına gömüldü (31 Ocak 1914).

Edebiyatçı, şair, yazarlığı yanında çok iyi bir yönetici ve devlet adamı olan Rezaizâde Mahmud Ekrem, 1863'te Rabia, 1864'te Sâlise, 1869'da Saniye, 1874'te Müttemayız, 1877'de ulâ Sınıf-ı Sanisi, 1880'de Ülä, 1890'da bâla rütbeleri almış olup; 1878'de ÜÇÜNCÜ, 1882'de İKİNCİ, rütbeden 1892'de BİRİNCİ (BOA, D.İ. 99866; 21 Ramazan 1309/19 Nisan 1892) MECİDİ; 1886'da İKİNCİ (BOA, D.İ. 79942; 30 Rebiulevvel 1304/27 Aralık 1886), 1898'de Birinci Rütbe-

den *OSMANI* Nişanları ve 1890'da *GÜMÜŞ İMTİYAZ* Madalyası ile taltif edilmiştir.

Edebiyatçı, şair, yazarlığı yanında çok iyi bir yönetici ve devlet adamı olan Recaiâde Mahmud Ekrem, 1863'te Rabia, 1864'te ulâ Sınıfı Sanisi, 1880'de bâlâ- rütbeleri almış olup; 1878'de *ÜÇÜNCÜ*, 1882'de *İKİNCİ*, rütbeden 1892'de *BİRİNCİ* (BOA: D.I. 99866; 21 Ramazan 1309/19 Nisan 1892) *MECİDİ*; 1886'da *İKİNCİ* (BOA- D.I. 79942; 30 Rebiüvvel 1304/ 27 Aralık 1886), 1898'de Birinci rütbeden *OSMANI* Nişanları ve 1890'da *GÜMÜŞ İMTİYAZ* Madalyası ile taltif edilmiştir.

Ekrem Bey, ikinci devrede, yani 1839'dan sonra yetişenlerdendir. Daha *Ziya Paşa* ve *Şinasi*'den beri, medrese öğreniminin yerine, yeni açılan okullarda yetişenlerin devri başlar. Şiire genç yaşlarında eskiyi taklitle başladı. Fakat asıl Şinasi'nin *TASVİR-İ EFKÂR*'ında kendisini buldu. Birçokları gibi, Ekrem Bey de Namık Kemal'i, bir mürşid olarak tanıdı ve biraz sonra onun *Ziya Bey* ile Avrupa'ya kaçması üzerine onun yerine, bir süre *TASVİR-İ EFKÂR*'da yazı yazdı. Yine bu yıllarda (1869-1870) *TERAKKİ Gazetesi*'nde *Silvio Pellico*'nun «*Mes Prisons*» nunu Fransızca'dan Türkçe'ye çevirdiği gibi, *VAKİT* ve *TERCÜMAN-I HAKİKAT* gazetelerinde de zaman zaman yazıları yazdı. Asıl gazeteciliği *TASVİR-İ EFKÂR*'da çalıştığı devre aittir. Bununla beraber *Abdülaziz* devrindeki fikri hayatın temeli olan ve Türk toplumu için ileri bir atılım oluşturan siyasi fikirleri benimsedi. Yazdığı bir mektupta, Namık Kemal'e veliahd Murad Efendi'den «*bizimki*» diye söz etmesi yeni Osmanlılar ile olan ilgisinin önemli olduğunu ve siyasetle yakından ilgilendiğini gösterir. Bununla beraber açıkça siyasi faaliyete karışmadı, kendisini sadece edebiyata verdi. Ekrem'in şiir yazmaya başladığı yıllarda, yeni edebiyat hareketi kuvvetli atımlarını yapmakta idi. Şinasi'den sonra Namık Kemal, kelime ve cümle itibarı ile, devirleri için, dilde yenilikler yapmışlardı. Birçok yeni kavramlar, hatta yeni bir düşünüş tarzı ülkeye girmişti. Fransızca'yı kitaptan öğrenen bu gençler için, çeviri, Batı fikri hayatına açılan ilk kapı idi. Ekrem daha 15 yaşında iken, Türk matbuatı *TASVİR-İ EFKÂR* ve *HAZINE-İ FÜNÜN* ile, iki koldan Batı ile ilişkide bulundu. Önceleri Namık Kemal'in etkisi altında kaldı, daha sonra da bir rastlantı ile tanıştığı Hâmid'in, gerek içerik ve gerek nazım şekilleri itibarı ile, yeni olan şiirleri ona uzak oldu. Fakat bu ikincisinde etki karşılıklıdır. Çabuk temessül eden ve etrafında işe yarar her şeyi alan Hâmid'de başlangıcı Ekrem Bey'den gelen birçok taraf vardır. Tüm nesli gibi, geniş anlamda biçim kışkusunu hiç tanımayan ve şiirde dile tıpkı nesirdeki dil gibi, sadece bir anlatım aracı olarak bakan Ekrem Bey, sanatının bütün gelişmelerine rağmen, sürekli bu ilk devrin adamı olarak kaldı ve sürekli belirli bir zevkin düzeninden yoksun yetişmesinin eksikliğini gösterdi. Ekrem Bey'in dilinde bir karar yoktur. İlk şiirlerini oluşturan, tahliller, münacaatlar, naatlar, hilemî ve aşikane gazellerden sonra, şairin yaradılışı onu daha hissi konulara çekti. Zaten edebiyat ve alemumûm sanat, ona göre, üç unsurdan oluşmakta idi: Fikir, hayâl ve his. Bazan üçünün birden, tıpkı neslinin esteğinde o kadar önemli yer alan üç dilden oluşan Osmanlıca anlayışı gibi, bir tek dehâda toplandığı da olurdu. Ekrem Bey, bu unsurlardan düşündürücü şeyleri sevmekle beraber, his âlemini almıştı. Ekrem Bey, üslubu, «*âli*», «*müzeyyen*» ve «*âdi*» diye üçe ayırmaktaydı. Zamanında büyük etki yapan, Mülkiye'deki derslerinden oluşan «*tâlim-i edebiyat*» ile üçüncü «*Zemzeme*»nin mukaddimesi ve «*Takdir-i elhân*» gibi, tenkit eserlerinde hep bu ikili tasnif vardır. Namık Kemal, yeni edebiyatın çabalarını gösterirken «*efkâr ve hissiyat-ı ulviye*» formülü ile, bu üslupların kendilerini deneyecekleri alanları belirlemişti. Ekrem'in şiiri, sonuna kadar, bu çerçevede içinde kaldı ve hayatının arızaları üzerine, ağırlıklı bir ses ile, bu üç üslubun üçünü de denedi. İlk yenilik şairlerinin çok okudukları romantikler ölümü bir sanat konusu olarak kullanmışlardı. Eski şiirin çözümlerinde ise garip bir şekilde Âkif Paşa ölüm fikri üzerinde durmuş, az sonra Ziya Paşa «*Terci*» ve «*terkib-i bend*»inde onu bir tür metafizik kuşu yapmıştı. Ekrem Bey'in ölümünün metafizik çehresi yoktur. İlhamı daha çok ölümün bıraktığı boşluk etrafında döner. Bu mahzûn ve hatta mütevekkil

Roman yazarı Ercüment Ekrem TALU
(10 Aralık 1927).

ölüm şiirlerinde devrinde çok söylenen ve şairin «*hissiyat-ı muhabbetin Efkar-ı hikemiye ile âhenk imtizacını*» tercüme için yazıldığını başında söylediği «*Yakacıkâa akşamdan sonra mezarlık âlemi*» manzumesini de sokabilir. Nijad'ın küçüklüğüne ait anıları nakleden «*Tefekkür*»ün başındaki manzume de bu daireye girer. Çok sevdiği oğlunun ölümü üzerine yazdığı «*Nijad Ekrem*» (1911) bu tarz-ı ilhâmın son anda aşaması olmuştur. «*Nijad Ekrem*»in, özellikle anılardan ve gündelik olaylardan söz eden mansûr parçaları, Ekrem Bey'in en sıcak ve güzel eserleri arasındadır. Ekrem Bey şiiri behemehal nazım çevresinde görmezdi. Türk edebiyatında mensûr şiir denilen türü onunla başlar. Şiirlerinin arasına uzun nesir parçaları karıştırmaktan çekinmediği gibi, bazen nazma nesir ile başlardı. Birçok nesir türlerinde ve özellikle kişisel hayatta uzun bir tecrübeden sonra, Ekrem, «*Nijad Ekrem*»in nesir kısımlarında sanatının en kuvvetli tarafını bulur. Ölüm manzumelerinden sonra oldukça geçerli bir görüşle yazılmış doğa şiirleri vardır. Eskiilerin zihni ve mücerret hayâllerine karşın, eşyada hisler için daha gerçek bir çerçeve arayan bu doğa şiirlerinde Ekrem Bey, şiirde resim tecrübesinden yararlanma arzusu ile tefsiri mümkün olan bir tür akademizm getirmişti sayılabilir. Kendisinden sonra da devam edecek olan bu tablo kompleksleri, mecmua tasvirleri ve kartpostallar üzerine yazılan manzumeler devrini aşar.

Ekrem Bey hissi ve acıklı şeylerden hoşlanan ve özel hayatın her alanını nazım diline geçirmeyi seven bir şairdir. İlhamı küçük ve şairâne şeylerden hoşlanırdı. Kelebek, ariyet alınmış kitap içine bulunmuş, çiçek, yaprak, yatağında kitabı okuyan kadın ve kuzu otlatan köş, onun için, uzun manzumelerin ilham kaynağı olabiliyordu. «*Takdir-i elhân*»da mahzun ve dokunaklı şeyleri pek sevmediğini söyleyen şairin etkisi de bu sınırlar içinde oldu. SERVET-İ FÜNÜN şairlerinin kendisine bağlanması da bundandır. Başta Tefrik Fikret olmak üzere, hemen tümü, onda gördükleri gibi, şiiri kendi hayatlarında ve kendi mahremiyetlerinde aradılar. Ekrem Bey'in ayrıca «*Nâçiz*» adı ile Batı edebiyatlarından yaptığı çevirilerden bir külliyyatı vardır. Baş tarafını da devrin tanidîği Fransız şair ve yazarlarından mensûr çeviriler oluşturan bu kitabın ikinci kısmında Lafontaine'den çevirdiği masallar bulunur.

Ekrem, ilk tiyatro denemesini «*Afife Anjelic*» ile yapar. Bu yayınlanan ilk kitabıdır. Böylece yazının tiyatroya olan ilgisinin, ilk şiir denemeleri bir yana bırakılırsa, diğer edebî türlere göre daha erken başladığı dikkati çeker. Arkasından *Chateaubriand*'in aynı adlı romanının çevirisinden oyun biçimine getirdiği «*Atala*» ile konusunu yerli hayattan alan «*Vuslat*» yayınlar. Ayrıca, o dönemlerde «*Çok Bilen Çok Yanılır*» adlı piyesi ni yazarsa da bu oyunun çıkışı, ölümünden sonra oğlu Ercüment Ekrem'in düzenlemesi ile olur.

Ekrem, ilk iki oyununun konusunu Batı'dan seçer. Olayları yürüten ve geliştiren kişiler yabancıdır. Yazar, onları Batı'dan aldığı biçimde vermiş, Türk adlarını kullanmaya gerek duymamıştır.

Konusunu Türk toplumunun yaşayışından alan «*Vuslat*» adlı dramı ile «*Çok Bilen Çok Yanılır*» komedi türünü yazmıştır.

Recaiâde Mahmud Ekrem «*Zemzeme*»lerden sonra hikâye ve roman denemelerine girer. Önce «*Sâime*»yi yazar. Bunu, İKDAM gazetesinde yayınlamaya başlar (1888). Ancak II. Abdülhamid, jurnacı *Baba Tahir*'in sözünü dinleyerek hikâyeyi yarıda kestirir. Daha sonra toplum yaşayışına eğilmeyen, bir başka deyişle, Saray'a dokunmayan «*Muhsin Bey*'i (1888), arkasından «*Araba Sevdası*»nı (1889) yazar. Ancak, «*Araba Sevdası*»nın yayınlanması, Servet-i Fünün topluluğunu bekler. 1895'te «*Şemsâ*» adlı küçük hikâyesini yayınlar.

Recaiâde'nin ilk hikâyesi olan «*Sâime*»nin konusu, sosyaldir. Orta halli birkaç ailenin yaşayışı ele alınır. Hikâyelerde olaya, kişiler tanıtılarak girilir. Ekrem, hikâyelerinde olaylardan çok tipler üzerinde durur. Önce onları tanıtır, fiziki ve ruhi yapılarını verir, olaylara sonra geçer. Onun iki hikâyesinde başlıca üç kahraman bulunur: «*Muhsin Bey*», «*Dilâra*», «*Şemsa*».

Ekrem, hikâyelerinde daha çok tahlil ve tasvirlere ağırlık vermiş, kimi yerde bunları uzun uzun tutmuş, ya da tahlilden tasvire geçmiş. Böyle olunca da olayların akışında bir kopukluk ortaya çıkmıştır. «*Araba Sevdası*» (1896) adlı eseri, bir örf ve âdet romanı olarak dikkate değer. Fakat, Ekrem Bey'in bu kitabı yazıldığı zamanda (1889), yayınlanmamıştır. Kitabın, Servet-i Fünün'un, kendi mânevî etkisi altında, onu baş tanıyan gençler tarafından çıkarıldığı yıllarda (1896), bu mecmuada yayıma başladığı zaman ise, Türk romanı önemli bir aşama kaydetmiş bulunmaktaydı. Tabii zamanında hiç önemli olmayan 7 yıllık bir gecikme, hazır ve bol örnekler karşısında, oluşumun çabuk olduğu beşer yıllık farklı yetişenlerin dili birbirinden başka türlü kullandıkları bu hızlı taklit ve yetişme devrinde «*Araba Sevdası*»nı âdetâ yalnız yazarı için önemli bir belge haline indirmişti. Roman, *Ahmed Midhat Efendi*'nin daha önce yayınladığı «*Eflâun Bey ile Râkım Efendi*»sinde (1875) ve *Hüseyin Rahmi*'nin daha sonra «*Şık*» ve «*Şıp Sevidi*» romanlarında ele aldıkları muâşeret ve ikiliğinin romanda tasavvur şekli, terbiye sorunlarına verdiği önem, yerli hayat sahneleri ve bazı canlı tiplerde oldukça iyidir. Fakat Ekrem Bey, kitabında yapamayacağı şeyi yapmaya kalkması, ona hiciv ve mizah çeşnisi vermek istemesi, üslubunu bu yüzden ağırlaştırdı. Türk edebiyatında polemik gelişmesinde, Recaiâde Mahmud Ekrem'in rolü büyüktür. Değişik edebî sorunlar üzerine düşünce ve görüşlerini açıklarken, yer yer, edebî tartışmalara da girmekten çekinmedi. Ancak, Mahmud Ekrem, edebî tenkitte tam bir Batılı anlayışa sahiptir. Yapıcı bir tenkit anlayışına ulaşmıştır. Buna karşın, giriştiği tartışmalarda, yer yer hissi davranışlardan da kurtulamadığı görülür. Edebî alandaki ilk ciddi tartışmasını «*Nesteren*» üzerine, *Abdülhak Hamid Tarhan* ile yapar. Hâmid, «*Nesteren*»de yeni bir vezin ve kafiye denediği inancındadır. Bunu bir yenilik olarak edebiyata kazandırmak ister. Bu görüşünü ve düşünüşünü, ilkin Ekrem'e aşar. Ancak Ekrem, bu konuda Hâmid kadar cesur bir düşüncede değildir. Bunun sonucu olarak da, onu eleştirir. Hâmid bu eleştiriyi ağır bulur ki, aralarında bir kırgınlık başlar. Bu kırgınlık bir yıl sürer. Araya Kemal'in girmesi, bu işin tatlıya bağlanmasını sağlar.

(198)1888 yılında İstanbul'da doğan Ercüment Ekrem Talu, şair ve yazar Recaiâde Mahmud Ekrem Bey'in oğludur. Galatasaray Sultanisi'ni bitirdi (1905). Bir süre İstanbul Hukuk Mektebi'ne devam etti. Paris'e gidip Siyasal Bilgiler Okulu'nda öğrenim gördü. Yurda dönünce açılan sınavı kazanarak Düyun-ı Umumiye'ye çevirmen olarak girdi (1906). II. Meşrutiyet'in ilânından sonra Ayan Meclisi (Senato) çevirmenliğine alındı (1908). İlkin Babülâ'de (Sadrazamlık), ardından da Saray'da Teşrifat (Protokol) Müdürlüğü yaptı (1910). Daha sonra, sırasıyla İstanbul Şehremini (Belediye Başkanı) yardımcılığı, Beyoğlu Mutasarrıflığı ve bu görevine ek

Şarkı sözü yazarı Çiğdem TALU, Mahmud Ekrem Bey'in torunu idi.

olarak Yüksek Muallim Mektebi ile Gaziosmanpaşa, Kadıköy Ortaokullarında Fransızca öğretmenliğinde bulundu. **Damad Ferid Paşa'nın** ilk Sadrazamlığı sırasında Matbuat Umum Müdürlüğü'ne getirildi (23 Mart 1919). İşgal kuvvetlerinin Babiâli'ye verdikleri ortak nota üzerine görevinden alındı (26 Ağustos), Arabyan Hanı'nda hapsedildi. İkinci kez Matbuat Umum Müdürlüğü'ne getirilişi Cumhuriyet'ten sonradır (16 Aralık 1923). Bir yıl sonra Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'ne atandı (18 Mart 1924): Bu görevde bir yıl kaldıktan sonra ayrılp Avrupa'ya gitti. Yurda dönünce Mülkiye Mektebi'nde Fransızca öğretmenliğine başladı. Dışişleri Bakanı **Dr. Tefvik Rüşü** Aras tarafından yeniden Matbuat Umum Müdürlüğü'ne getirildi. Bu müdürlük kaldırılınca (31 Mayıs 1931), Elçilik Müsteşarı olarak Varşova'ya gönderildi. Dört yıl sonra Ankara'ya döndü (1935). Gazi Terbiye Enstitüsü ile Polis Koleji'nde Fransızca öğretmenliğine başladı. Siyasal Bilgiler Okulu (28 Kasım 1936), Ankara Hukuk Fakültesi'nde Fransızca, İstanbul'da Galatasaray Lisesi ile Notre Dame de Sion'da (Fransız Kız Lisesi) edebiyat öğretmenliği yaptı (1943-1950). Kendi isteğiyle emekliye ayrıldı (1950) İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları Edebi Heceti Üyeliği'nde ve Sular İdaresi Meclis Başkanlığı'nda bulundu. Öldüğünde (16 Aralık 1956), Zincirlikuyu Mezarlığı'na gömüldü (18 Aralık). İlk yazısı, **İbnü'l-Hakkı Mehmed Tahir'in** çıkardığı **ÇOCUKLARA MAHSUS GAZETE**'de yayımlandı (1898). Galatasaray'ın son sınıfındayken, **Faik Sabri Duran**'ın aracılığıyla bu gazetenin yazı işleri yönetmenliğini üstlendi. Aynı zamanda **HANIMLARA MAHSUS GAZETE**'yi de yönetti (1904). Paris'ten dönünce, **Cevded Bey**'in çıkardığı **İK-DAM** gazetesinde çevirmenliğe başladı (1907). Daha sonra, **SABAH, YENİ GAZETE, SERVETİFÜNUN, TANIN, TERCÜMANI HAKİKAT-ŞÖRA-Yİ ÜMMED**, ve **Fethi Bey**'in (*Okyar*) çıkardığı **MİLLET**'te çalıştı. Cumhuriyet'den sonra da, ölünceye kadar birçok gazete ve dergide yazdı, hikâye ve roman yayınladı. **Aka Gündüz**'le birlikte, **ALAY** adlı bir mizah dergisi çıkardı (1920-1922). Fransızca, Almanca, Rumca, İtalyanca, İspanyolca ve Farsça bilen Ercüment Ekrem Talu, **İSTİKLÂL MADALYASI, YUGOSLAVYA KRALLIYET NİŞANI** ve **LEGİON D'HONNEUR** nişanının officier rütbesini aldı.

Cumhuriyet döneminde Türk mizah edebiyatının en büyük ustalarından biri olan Talu'nun bu türde ortaya koyduğu eserler, 4 hikâye kitabı ile 15 roman gibi büyük bir yekûna ulaşmaktadır. Çok zeki, çok esprili ve çok rea-

list bir gözlemci olan Talu, mizahtaki ilk şöretini, 1920'de yayınladığı ve XVII. yüzyılın meşhur **Evliya Çelebi**'sini XX. yüzyıla getirerek, onun dilinden yazdığı fıkralarla sağladı (**Evliya-yı Cedid**). Evliya-yı Cedid o kadar büyük bir rağbet kazandı ki, beş yıl sonra, **Zeyl-i Evliya-yı Cedid** (1925) adı ile bu fıkralarını devam ettirmek zorunda kaldı.

Fıkra, makale, hikâye ve roman türlerinde eserler veren Talu, yaygın ününü, mizahî roman dizisi "**Meşhedi**" ile sağladı. Romanlarında, **Hüseyin Rahmi Gürpınar**'ın gözleme geniş yer veren kişileri karakterlerine göre konuşturmada başarılı üslup ve edasını izledi. Konularını, eski İstanbul'un fakir çevrelerinden aldı. Dil ve anlatımı, yer yer argo ile süslü, kahramanlarının şive özelliklerini yansıtan bir nitelik taşır.

Romanlarını iki ana bölümde değerlendirmek gerekir: a) Toplumsal sorunları işleyenler; b) Mizahî temel alanlar. Toplumsal sorunları "**Batılılaşmayı yanlış anlamamanın sonuçları, kimsesiz çocukların durumu, memur hayatı**" işleyen romanlarında "**Sabri Efendi'nin Gelini**" (1922) ile "**Asriler**" (1922) dikkate değer. Kişiler, halk tabakasından alınmıştır, görenekleri, gelenekleri inançları ile yansıtılır. Ortaoyunu, karagöz ve meddah geleneğinden yararlanılarak halkın ilginç tipleri yaşatılır. "**Palavracı, korkak, sinsî, geveze vb.**" mizahı temel alan ve "**Meşhedi**" genel adı altında toplanan romanlarında ise amaç güldürüdür. Tiplerin özellikleri abartılarak şiveleriyle yaşatılır.

Talu'nun mizah alanındaki en yoğun çalışma dönemi, mizah dergilerine sürekli olarak yazdığı fıkralardan başka, 9 roman ve 4 hikâye kitabını meydana getirdiği 1922-1928 yıllarına rastlar. Gerek bu roman ve hikâyelerinde gerek 1945 yılına kadar yazdığı diğer 6 romanda, üstün mizah değerleri yanında, orta sınıf ve fakir halk tabakalarından seçtiği ilgi çekici ve sevimli tiplerin yaşayış özelliklerinin çok güçlü ve canlı bir gerçekçilikle anlatıldığı görülür.

ESERLERİ

A — Roman: 1 — *Evliya-i Cedid* (*Yeni Evliya Çelebi*, 1920); 2 — *Asriler* (1922; 2.b. 1927); 3 — *Gün Batarken* (1922; 4.b. 1939); 4 — *Kopuk* (1922; 2.b. 1926 *Almancaya çevrilmiştir*); 5 — *Sabri Efendi'nin Gelini* (1922; 3.b. 1939); 6 — *Şevketmeab* (1925); 7 — *Zeyl-i Evliya-i Cedid* (1925); 8 — *Kan ve İman* (1925); 9 — *Kundakçı* (1926); 10 — *Meşhedi ile Devr-i Âlem* (1927; 2.b. 1943); 11 — *Gemi Arslanı* (1928); 12 — *Meşhedi Arslan Peşinde* (1934; 2.b. 1944); 13 — *Kodaman* (1935); 14 — *Papeloğlu* (1938); 15 — *Beyaz Şemsiyeli* (1939); 16 — *Bu Gönül Böyle Sevdî* (1941); 17 — *Çömlekoğlu Ailesi* (1945); **B**

— **Hikâye:** 18 — *Teravihten Sahura* (1923); 19 — *Sevgiliye Masallar* (1925); 20 — *Kız Ali* (1926); 21 — *Güldüren Kitap* (1927); 22 — *Gün Doğmayınca*; 23 — *Meşhedinin Hikâyeleri* (1927; 4.b. 1955); **C — Tiyatro oyunu:** 24 — *Erenler* (*Vodvil*, 3 perde, 1926); **D — Ders Kitabı:** 25 — *Yeni Kıraat* (*Zekeriyeye Sertel*'le birlikte, 1928); **E — Çeviri:** 1 — *Cüceler ve Devlet Memleketinde Gülliver'in Seyâhatleri* (*J. Swift*'ten, 1958); 2 — *Korku* (*Stefan Zweig*'ten 1944).

(199) 31 Ekim 1939'da İstanbul'da doğan Çiğdem Talu, spor spikeri **Muvakkar Ekrem Talu**'nun kızı, **Recaizade Mahmud Ekrem Bey**'in torunudur. Arnavutköy Amerikan kız koleji'ni bitirdikten sonra İsviçre'de Ecole Benedict'te Fransızca öğrenimi gördü. Yurda döndükten sonra Özel Işık Lisesi'nde 17 yıl İngilizce öğretmenliği yaptı. 1973 yılında söz yazdıktan sonra besteci **Melih Kibar**'la bir ekip oluşturarak çalışmalarına başladı (1975). 1976'da *«İşte Öyle Bir Şey»* adlı şarkısıyla yılın söz yazarı ve **ALTIN KELEBEK** ödülünü, 1977'de *«Açımdeki Fırtına»* adlı şarkısıyla HEY dergisinde yine yılın söz yazarı seçildi. Melih Kibar'la oluşturdukları 273 hafif müzik parçasının yanısıra, Ankara Sanat Tiyatrosu (A.S.T.) için *«Nereye Payidar»* ve *«Sakıncalı Piyade»* adlı oyunlarının şarkılarını yazdı. Bundan sonra *«Hisseli Harikalar Kumpanyası»*, *«Geceye Selâm»*, *«Sait Hopsait»* müzikalleri ile, *«Renkli Dünyalar»* adlı müzikal film için şarkı sözleri yazdı. 1983 yılında yakalandığı amansız bir hastalıktan (*kanser*) kurtulamayarak hayata gözlerini yumdu (28 Mayıs) ve Aşiyân Mezarlığına gömüldü. Kızı **Zeyneb Talu** da kendisi gibi şarkı sözü yazandır.

